

Kahramanmaraş Depremi Sonrası Kayseri'de Tahliye Edilen Okulların Müdürlerinin Deneyim, Sorun ve Önerileri *

İbrahim KAYA**
Kasım KARAKÜTÜK***

Öz: Bu araştırmanın amacı, Kahramanmaraş depremi sonrası Kayseri'de depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle tahliye edilen okulların taşınma sürecinde ortaya çıkan sorunları, okul müdürlerinin deneyimlerini ve çözüm önerilerini incelemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle yürütülen bu araştırmanın çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen, Kayseri'deki 13 tahliye edilen ve 13 tahliye kararı alınan toplam 26 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmanın bulguları, deprem sonrası taşınan okulların yönetim, eğitim ortamı, ikili eğitime geçiş, sınıf mevcutları artışı, öğrenci devamsızlıklarında artış, okul ikliminin bozulması ve akran zorbalığı gibi sorunlarla karşılaştığını göstermektedir. Okul müdürleri, afet sonrası psikososyal destek hizmetlerinin koordineli verilmesi, her okul için deprem iş planı oluşturulması, acil donanım temini ve deprem farkındalığının artırılması gibi çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Araştırma, okulların deprem eğitimi ve afet yönetiminde önemli bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Afet yönetimi, deprem eğitimi, okul müdürü.

Experiences, Challenges, Recommendations of School Principals in Kayseri Following the Kahramanmaraş Earthquake

Abstract: The aim of this study is to examine the problems that emerged during the relocation process of the schools evacuated in Kayseri province after the Kahramanmaraş earthquake on the grounds that they were not earthquake-resistant, the experiences of school principals and their solution suggestions. The study group of this research, which was conducted in the case study design, one of the qualitative research methods, consisted of 26 school principals from 13 evacuated schools and 13 schools with evacuation decisions in Kayseri province, determined by maximum diversity sampling from purposeful sampling methods. The data obtained were analysed using content analysis and descriptive analysis methods. The findings of the study show that schools relocated after the earthquake faced problems such as administration, educational environment, transition to dual education, increase in class size, increase in student absenteeism, deterioration of school climate and peer bullying. School principals suggested solutions such as coordinated provision of post-disaster psychosocial support services, creation of an earthquake work plan for each school, provision of emergency equipment and raising earthquake awareness. The research emphasises that schools play an important role in earthquake education and disaster management.

Keywords: Disaster management, earthquake training, school principal.

* İbrahim KAYA'nın Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK danışmanlığında hazırlanan "Kahramanmaraş depreminin ardından Kayseri'de tahliye edilen okullarda karşılaşılan sorunların okul müdürlerinin görüşleri açısından incelenmesi" başlıklı tezsiz yüksek lisans projesinden üretilmiştir.

**Sorumlu yazar Başöğretmen, Atatürk Anadolu Lisesi, Kayseri, Türkiye, Orcid: 0009-0003-4964-4309, E-posta: ibrahim50677@gmail.com

*** Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye, Orcid: 0000-0003-3136-1979, E-posta: kkrtk@gmail.com.

Giriş

Afet ve afet türlerine ilişkin alan yazında farklı tanımlamalar olsa da afetler genel olarak iki başlık altında toplanabilir. Bunlar: Kaynağı büyük oranda insana bağlı olan beşerî afetler (yangın, hava kirliliği, erozyon, su kirliliği ve salgın hastalık gibi) ve oluşumu büyük oranda doğa olaylarına bağlı olan doğal afetlerdir. Doğal afetler kendi içinde jeolojik ve meteorolojik afetler olmak üzere iki başlık altında değerlendirilebilir. Depremler jeolojik kökenli doğal afetler arasında yer alır. Doğal afetlerin çeşitleri ve önem sıraları her ülkede farklılık gösterirken, ülkemizde yaygın olarak görülen afetlerin meteoroloji kaynaklı doğal afetler olduğu söylenebilir. Doğal bir olay olan depremin afete dönüşmesi için kayıplara yol açması ve yaşantımızı etkilemesi gerekir (Öztürk, 2013). Deprem gibi doğal afetler, sadece gerçekleştiği zamanın ötesinde toplumlara etkilemektedir. Yapılan araştırmalar doğal afet yaşayan bireylerin, sonraki yıllarda da afetin etkisinden kurtulamadığını ve çeşitli psikolojik sorunlar yaşadığını göstermektedir (Karakuş, 2013). Literatürde, 1999 depremleri sonrasında Türkiye'deki okul müdürlerinin deneyimleri ve depremlere verdikleri tepkiler incelenmiştir (Akbaba-Altun, 2005). 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında ilkökul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklar araştırılmıştır (Sarıöz vd., 2025).

Dünyada ve Türkiye'de insanları derinden etkileyen depremler sıkça meydana gelmektedir. Türkiye topraklarının %92'si ve nüfusunun %98'i deprem riski altında yaşarken, depremleri önlemek mümkün olmasa da bu konudaki bilinçlenmenin problemi çözmede en etkili yol olduğu kabul edilmektedir (Taş, 2003). Deprem eğitiminin güvenilir ve doğru bir biçimde verilebileceği en uygun yerler ise şüphesiz okullardır. Okullar, açık sistem özelliği taşıyan, girdileri ve çıktıları insan faktörüne dayalı eğitim örgütleri olarak, toplumsal farkındalığın ve hazırlığın artırılmasında kilit rol oynamaktadır (Yalçınkaya, 2002). Ortaya çıkan afet durumlarında okulların işlevselliğini koruması ve öğrenciler için gerekli eğitim ve öğretim ortamının sağlanması okul yöneticilerinin temel sorumluluklarındandır. Bu kapsamda okul yöneticileri, okullarını deprem ihtimaline karşı hazırlamalı, deprem planları yapmalı ve öncelikli konu ve alanları belirlemelidirler. Afetler eğitim durumunu ve planlamasını doğrudan etkilediği için yerleşim yerlerinin ve okulların riskli bölgelere kurulmaması, yıkımlara karşı dayanıklı yapıların inşa edilmesi büyük önem taşımaktadır (Karakütük, 2021). Bu nedenle, eğitim programları (müfredatı) tekrarlanan afetler göz önüne alınarak yenilenmeli ve depremin etkilerini azaltma ile depreme hazırlanma çalışmalarında "deprem kültürü"nü oluşturulması hayati bir öneme sahiptir (Kasapoğlu ve Ecevit, 2001).

Bireylerin eğitimini sağlamak, devletin en temel sorumluluklarından biridir. Bu bağlamda, eğitimin güvenli ortamlarda gerçekleştirilmesi hayati önem taşımaktadır. Özellikle okulların deprem gibi yıkıcı doğa olaylarında sığınak görevi görebilmesi için sağlam ve dayanıklı inşa edilmesi gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Eğitim planlamaları yapılırken doğal yıkım faktörü, bilhassa deprem olgusu, mutlaka dikkate alınmalıdır (Karakütük, 2021). Kamu binalarının barındırdığı bireylerin o binaların içinde bulunma zorunluluğu düşünüldüğünde, okullarda ve diğer kamu hizmet binalarında afete hazırlık çalışmaları büyük önem arz etmektedir (Gülkan ve Utku, 2003). Bu hazırlıklar kapsamında okul yöneticileri, diğer personel ve öğrencilere afet kültürüne uygun davranışlar kazandırmak eğitimcilerin başlıca sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Afetlerden en çok etkilenen gruplar arasında yer alan çocuklar daha yüksek seviyelerde duygusal, zihinsel ve bedensel stres yaşamaktadır. Özellikle afet dönemlerinde, yapısal olarak güvenli olmayan eğitim kurumları öğrenci ve öğretmenler için ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. Bu sebeple okullar, afet öncesinde yapısal güçlendirme ve kaynak tahsisinde öncelikli adresler olmalıdır. Günün büyük bir kısmını okulda geçiren öğretmen ve öğrenciler için okullar, güvenli ve güvenilir alanlar olması gereken mekânlardır. Güvenli bir öğrenme ortamının oluşturulması, eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimliliğini artırmada doğrudan etkili olmaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini güvende hissettiği ortamlarda nitelikli bir öğrenme gerçekleşebilir. Okul ortamının etkileri sadece akademik başarıyla sınırlı değildir; öğrencilerin toplumsal yaşama uyumlarını ve kişilik gelişimlerini de derinden etkilemektedir. Nitekim okul ortamı, öğrencilerin kişilik gelişiminde toplum ve aile gibi etkenlerden daha etkili bir rol oynayabilmektedir. Bu nedenle okul ortamının güvenliğini değerlendirirken, yalnızca sayısal veriler ve devlet raporlarına dayanmak yeterli olmayacak, nitel veriler ve derinlemesine araştırmaların da yapılması gerekecektir. (Dirim, 2011).

Deprem benzeri doğal afetler sonrasında ortaya çıkan sorunların giderilmesinde okul yöneticileri kritik bir rol oynamaktadır. Okullar adına alınan taşınma kararlarının planlı bir biçimde yürütülmesi, taşınma sonrası öğrenciler, veliler ve öğretmenler açısından ortaya çıkabilecek sorunların çözülmesi okul yöneticilerinin temel sorumluluklarıdır. Bu sorumluluğun ağırlığı, 7 Şubat 2023'te Kahramanmaraş ve Hatay'da meydana gelen ve 11 ilimizi etkisi altına alan depremde yaşanan kayıplarla daha da artmıştır; bu depremde 50 binden fazla can kaybı gerçekleşmiş, yüzlerce öğretmen ve eğitim personeli hayatını kaybetmiştir. Kahramanmaraş depremi sonrası, Kayseri gibi birçok yerleşim yerinde yapısal dayanıksızlık nedeniyle okullar tahliye edilmiş, bu da okul yöneticilerinin yaşamış olduğu zorlukları artırmıştır. Çağın koşullarına uyum sağlayabilecek okulların hazırlanması, bu konuda yeterlikleri bulunan ve gelişmeye açık okul yöneticileri

sayesinde gerçekleşebilecektir (Adıgüzel, 2007). Bu bağlamda, okul yöneticilerinin deprem sonrasında ortaya çıkan sorunları algılama kapasiteleri ve etkili çözüm yolları üretme yeterliklerinin değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Deprem sonrası ortaya çıkan problemlerin tespiti ve çözümüne ilişkin alan yazında pek çok akademik çalışma yer almaktadır. Adıgüzel (2007) okul müdürlerinin kriz yönetimine yönelik yeterliklerini, Gülkan-Utkutuğ (2003) okul binalarında deprem güvenliğini, Karakuş (2013) depremi yaşamış öğrencilerin deprem algılarını, “Turan (2021) afet yönetiminde öğretmen ve yöneticilerin rol ve sorumluluklarını, Öztürk (2013) ise sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimlerini incelemiştir. Bu çalışma, 2023 Kahramanmaraş depremi sonrası tahliye edilen okulların taşınma sürecinde ortaya çıkan sorunları derinlemesine ortaya koymak suretiyle, eğitim politikacılarına ve uygulayıcılarına afet sonrası eğitim sürekliliğini sağlama, okul binalarının dayanıklılığını artırma, kriz yönetimi protokolleri geliştirme ve öğrenci-öğretmen refahını iyileştirme konularında somut öneriler sunması bakımından önem taşımaktadır. Okul müdürlerinin karşılaştığı zorluklar ve geliştirdikleri stratejiler, benzer afetlerin yaşanabileceği diğer bölgelerde okul yönetiminin önceden hazırlanmasında ve afet yönetim planlarının güncellenmesinde rehberlik edebilecektir. Ayrıca bu araştırmanın bulguları eğitim kurumlarında afet dayanıklılığı kültürünün oluşturulması ve deprem sonrası psikososyal destek hizmetlerinin daha etkin bir biçimde örgütlenmesi için eğitim otoritelerine yol gösterebilecektir.

Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilen analizi, geçerlik ve güvenilirlik konularına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma paradigması içerisinde durum çalışması olarak desenlenmiştir. Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve belge analizi gibi çeşitli veri toplama yöntemleri kullanarak sosyal fenomenleri ve deneyimleri derinlemesine incelemeyi amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmaların temel özellikleri arasında sayısallaştırma veya oransallaştırma kaygısının bulunmaması ve bireyin yorumlayıcı/kuramsal bakış açısını merkeze almak yer almaktadır (Creswell, 2017). Bu yaklaşım, Kahramanmaraş depreminin ardından Kayseri’de depreme dayanıksız olması nedeniyle tahliye edilen/tahliye kararı alınan okullarda ortaya çıkan sorunları, okul müdürlerinin bakış açısı ve deneyimleri üzerinden anlamlandırmak oldukça uygun bulunmuştur.

Durum çalışması deseni, bir ya da birkaç durumu etkileyen etmenleri derinlemesine ve bütüncül bir perspektifle incelemeye imkân tanır. Bu desende araştırmacı, görüşmeler, gözlemler, belgeler ve görsel-ışitsel materyaller dahil olmak üzere çok sayıda veri kaynağından yararlanarak, incelenen olayın çok boyutlu bir resmini ortaya koymaya çalışır. Bu araştırmada veri toplama sürecinde iki temel yöntem kullanılmıştır: Tahliye edilen okullarda yapılan gözlemler, tahliye kararı alınan kurumların ve taşındığı kurumların müdürleriyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırma soruları doğrultusunda önceden belirlenmiş bir soru rehberi kullanılırken, aynı zamanda görüşmenin doğal akışına göre konuyu derinleştirmek için ek sorular sorma esnekliğini sağlamıştır. Bu yöntem sayesinde okul müdürlerinin deprem sonrasında yaşadıkları sorunlar, karşılaştıkları zorluklar ve geliştirdikleri çözüm stratejilerine ilişkin kapsamlı ve farklı veriler elde edilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma için çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Araştırma kapsamında önceden belirlenen ölçütleri karşılayan tüm durumlar çalışmaya dâhil edilir. Bu doğrultuda seçilen ölçütler doğrudan araştırmanın amacını yansıtacak şekilde belirlenmiştir (Merriam, 2013).

Bu çalışma kapsamında, araştırmanın amaç ve kapsamına uygun olarak belirlenen ölçüt(ler)i karşılayan yöneticilerin araştırmaya katılımı sağlanmıştır. Çalışmanın çalışma grubu, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında Kayseri’de tahliye kararı alınan okulların müdürleri ile bu okulların taşındığı okulların müdürlerinden oluşmuştur. Böylece araştırmanın amacına uygun olarak deprem sonrası tahliye sürecini deneyimleyen okul müdürlerinden veri toplanmıştır. Çalışmanın yapıldığı ilde okulların birleştirilmesi ile ortaya çıkan duruma göre 13 tahliye edilen 13’de taşınan okulda, toplam 26 okul müdürü ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Okul müdürlerinin iletişim bilgileri il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinden alınmıştır. Elektronik ileti ile araştırma hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi sonrasında Kayseri’de tahliye kararı alınan okullar KO1, KO2, KI3, KO4, KÖ5, MO1, ML2, MI3, MO4, Tİ1, Sİ1, Yİ1, İL1 ile bu okulların taşındığı okullar KO6, KI7, KI8, KI9, KÖ10, MI5, MO5, ML6, ML7, MO8, TO2, Sİ2, MA9 okul müdürlerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler Kahramanmaraş depremi sonrasında Kayseri ilinde depreme dayanıksız olduğu gerekçesiyle tahliye edilen ve taşınan okullarda görev yapan okul müdürleriyle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular alan yazın taranarak oluşturulmuş ve çalışmanın danışmanının görüşlerine sunulmuştur. İçerik, kapsam, tutarlık ve anlaşılabilirlik bakımından değerlendirmelerinin yapılması için uzman görüşüne başvurulmuş, 4 alan uzmanına gönderilmiş ve görüşleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda veri toplama araçlarında 2. 4. ve 5. maddeye eklemeler yapılmış, veri toplama aracına son biçimi verilmiş ve bu görüşlere göre veri toplama aracının araştırmanın amacını gerçekleştirecek bir kapsam geçerliğine sahip olduğu kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Görüşme formlarına son biçimleri verildikten sonra, Ankara Üniversitesi Etik Kurulunun, 06/07/2023 tarih ve 135 karar sayısıyla izin alınmıştır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünün araştırma izini ve 13/09/2023 tarih ve E-478822400-602.04.01-83775789 sayılı Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün onayının ardından çalışma grubunda yer alan okul müdürleri ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler 30.09.2023- 15.11.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sosyal olguların incelendiği ve nitel bir desende tasarlanan araştırmalarda tümevarımcı bir yapıya gereksinim duyulmaktadır (Baltacı ve Balcı, 2017). Veri toplama sürecinde görüşmelere yönelik alınan notlar ve özetler, nitel çözümlemenin başarısında önemli katkılar sunmaktadır. Bu araştırmada okul müdürleriyle gerçekleştirilen görüşmeler, katılımcıların izniyle ses ve görüntülü kayıt cihazları kullanılarak kaydedilmiştir. Araştırmacı, kaydedilen verileri analiz etmeye hazır hale getirmek için bilgisayar ortamına aktararak yazılı metne dönüştürmüştür. Elde edilen yazılı veriler sistematik bir şekilde araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Görüşmeler okul müdürlerinin çalıştığı kurumlarda gerçekleştirilmiş olup, her bir katılımcı ile 30 ila 45 dakika arasında derinlemesine görüşülmüştür.

Katılımcıların görüşme sürecindeki ifadeleri alt başlıklara dönüştürülerek betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir. Nitel araştırmada veri analizi yaratıcılık, esneklik ve çeşitlilik gerektirmektedir. Nitel araştırmalarda elde edilen veriler içerik analizi ya da betimsel analiz yoluyla incelenip çözümlenmektedir. Betimsel analizde doğrudan alıntılara yer verilir. Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeysel nitelikte olup, kavramsal yapının önceden açık bir biçimde belirlendiği çalışmalarda kullanılmaktadır. İçerik analizi ise söylenenin ya da yazılanın kodlanarak kategorilere dönüştürülmesidir. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizi yoluyla araştırmaya ilişkin kavram ve temaların keşfedilmesini sağlamaktadır. Görüşmelerden elde edilen veriler kategorilere ayrılmış ve bulguların analizinde katılımcıların kendi ifadelerinden de yararlanılmıştır. Böylece nitel çalışmanın veri bütününe farklı yönleri aydınlatan birden çok teknik uygulanmıştır.

İçerik analizi teknikleri, bir söylemi yorumlama ve anlamada öznel etkenlerden kurtulmayı sağlamaktadır. "İkinci bir okuma" olarak nitelendirilen içerik analizi, bireyi doğrudan görünmese de onu etkileyen öğelerin belirlenmesini mümkün kılmaktadır (Bilgin, 2006).

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu araştırmada geçerlik ve güvenirlik, Yıldırım ve Şimşek'in (2016) nitel araştırmalara ilişkin önerileri doğrultusunda ele alınmıştır. Bu kapsamda, hem bilginin doğruluğunu destekleyen önlemler alınmış hem de araştırma süreci açık, aşama aşama ve ayrıntılı biçimde betimlenerek şeffaflık sağlanmıştır. Geçerlik açısından görüşme formunun geliştirilmesi sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda görüşme formunun araştırmanın amaçlarını karşılayacak nitelikte olduğu ve kapsamı ile uyumlu biçimde hazırlandığı doğrulanmıştır. Bu değerlendirme, araştırmada görünüş geçerliğinin ve kapsam geçerliğinin sağlandığını ortaya koymaktadır. Güvenirlik açısından ise, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan kodlayıcılar arası güvenirlik yaklaşımı benimsenmiştir. Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği şekilde minimum %70 eşik değerinin üzerinde bir uzlaşma yüzdesine ulaşılmıştır. Araştırmacı ile kodlayıcı(lar) tarafından yapılan kodlamalar sonucunda hesaplanan uzlaşma oranı %90,4 olarak belirlenmiştir. Bu yüksek uyum düzeyi, verilerin analiz sürecinin tutarlılığına ve bulguların yorumlanmasında güvenirliliğin sağlandığına işaret etmektedir.

Bulgular

Okul yöneticilerinin deprem sonrası okulların tahliye edilmesindeki deneyimlerinin ayrıntılandırıldığı bu bölüm, okul yöneticilerinin deneyimleri ve karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleriyle ilgili verilerden elde edilen bulgularla yorumlarını içermektedir. Deprem sonrası okulda yaşanan sorunlar, okul müdürleri açısından eğitim ve yönetim alanında ortaya çıkan yetersizlikler ve çözüm önerileri olarak incelenmiştir.

Depremden Etkilenme ve Deprem Sonrası Yaşantıda Karşılaşılan Sorunlar

Okul müdürlerinin depremde etkilenme durumları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Okul Müdürlerinin Depremden Etkilenme ve Deprem Sonrası Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Verdiği Cevapların Dağılımları

Depremden etkilendiniz mi?	n	%
Evet	26	100
Hayır	0	0
Toplam	26	100

Tablo 1’den de anlaşılacağı gibi: “Depremden nasıl etkilendiniz? Deprem sonrası yaşantınızda ne gibi değişiklikler oldu?” sorularına yanıt veren okul müdürlerinin tamamı depremde etkilendiklerini ifade etmiştir.

Okul Binasının Hasar Durumu

Okul müdürlerinin okul binasının hasar durum bilgisi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Okul Müdürlerinin Okul Binasının Hasar Durumuna İlişkin Verdiği Cevapların Dağılımı

Okul Binası Hasar Aldı mı?	n	%
Evet	13	50
Hayır	13	50
Toplam	26	100

Tablo 2’den de anlaşılacağı üzere çalışma grubunda yer alan okul müdürlerinin yarısı okullarının deprem nedeniyle hasar aldığını belirtmiştir.

Öğretmen – Öğrenci Kaybı

Okul müdürlerinin öğretmen-öğrenci kayıp bilgisi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Okul Müdürlerinin Öğretmen- Öğrenci Kaybına İlişkin Verdiği Cevapların Dağılımı

Öğretmen-Öğrenci Kaybı Oldu mu?	n	%
Evet	0	0
Hayır	26	100
Toplam	26	100

Tablo 3’te de görüldüğü gibi çalışma grubunda yer alan okul müdürlerinin tamamı deprem nedeniyle öğrenci ve öğretmen ölümü ve/veya yaralanmasına tanık olmadıklarını bildirmişlerdir.

Tahliye Sonrası Okul Yönetiminin Karşılaştığı Sorunlar

Tahliye sonrasında okul müdürlerinin karşılaştıkları sorunlara yönelik cevaplar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Okul Müdürlerinin Tahliye Sonrası Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Tahliye Sonrası Yaşanan Sorunlar	n	%
İkili eğitime geçme	10	38.5
Sınıf öğrenci sayılarında artış	5	19.2
Devamsızlık	3	11.5
Malzemelerin taşınması	2	7.7
Akran zorbalığı	2	7.7
Öğretmen ve veli uyumu	2	7.7
Ulaşım	2	7.7
Toplam	26	100

Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere çalışma grubunda yer alan okul müdürlerinin karşılaştığı en önemli sorunlar ikili eğitime geçilmesi, sınıf öğrenci sayılarının artması ve devamsızlık sorunu olarak belirtilebilir. Bunların dışında okul malzemelerinin nakli sırasında yaşanan sıkıntılar, misafir ve ev sahibi okulda ortaya çıkan akran zorbalığı, öğretmen ve veli uyumuna yönelik sorunlar ile öğrencinin yaşadığı okula ulaşım sorunları yer almaktadır.

Deprem Sonrası Okulda Yaşanan Sorunlar

Okul müdürlerinin deprem sonrasında yaşadığı fiziksel sorunlara yönelik cevaplar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Okul Müdürlerinin Deprem Sonrası Yaşadığı Fiziksel Sorunlara Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Tahliye Sonrası Yaşanan Sorunlar	n	%
Sınıf içi yoğunluk artışı	15	57.7
Aynı odayı paylaşma	8	30.8
Kantin, spor salonu gibi ortak alanlarda artan yoğunluk	3	11.5
Toplam	26	100

Tablo 5'te de görüldüğü gibi okul müdürlerinin %57,7'si taşınma nedeniyle sınıf içi malzeme yoğunluğunun arttığını; %30,8, diğer müdür ve müdür yardımcıları ve rehber öğretmenlerin aynı odayı paylaşmak zorunda kaldıklarını; %11,5'i de kantin, spor salonu kütüphane ve laboratuvar gibi ortak kullanım alanlarının artan öğrenci sayısı ile yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Deprem Sonrası Personel Sorunları

Okul Müdürlerinin Personel ile İlgili Yaşadığı Sorunlara Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Okul Müdürlerinin Personel ile İlgili Yaşadığı Sorunlara Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Tahliye Sonrası Yaşanan Personel Sorunları	n	%
Öğretmenlerin uyum sorunu	14	53.9
Ders programı uyumsuzluğu	8	30.7
Öğretmenlerin norm fazlası olması	4	15.4
Toplam	26	100

Tablo 6'dan da anlaşılacağı gibi taşınma sonrası 14 okulda öğretmenler çeşitli uyum sorunları yaşamıştır. Yeni okula alışma, yaşam düzeninin değişimi, ulaşım sorunları bunlardan bazılarıdır. Taşınma sonrası 8 okulda ders programının değişmesi nedeniyle öğretmenler sorunlar yaşamıştır. Farklı okullarda derse giren öğretmenler derslerine yetişmek konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Taşınma sonrası 4 okulda farklı branş öğretmenleri sınıf sayılarının azalması sonucu norm fazlası olmuştur.

Eğitim-Öğretim Açısından Yaşanan Sorunlar

Okul müdürlerinin öğretmen, öğrenci ve velilerde ortaya çıkan psiko sosyal sorunlara yönelik verdiği cevapların dağılımı tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Okul Müdürlerinin Öğretmen, Öğrenci ve Velilerde Ortaya Çıkan Psiko sosyal Sorunlara Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Öğretmen, Öğrenci ve Velilerde Ortaya Çıkan Psiko Sosyal Sorunlar	n	%
Korku ve kaygı	16	61.5
Davranış bozuklukları	6	23.1
Öğrenci devamsızlığında artış	4	15.4
Toplam	26	100

Tablo 7’de de görüldüğü üzere okulların taşınması sonrasında 16 okul müdürü; öğrenci, öğretmen ve velilerde korku ve kaygının arttığını, 6 okul müdürü öğrencilerde çeşitli davranış sorunları ortaya çıktığını ve 4 okul müdürü de öğrenci devamsızlığında artış gözlediğini belirtmiştir.

Sosyo-Kültürel Etkinlikler ve Kutlamalarda Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Yöntemleri

Okul müdürlerinin tamamı bu soruya sosyal etkinlikler ve kutlamaların gerçekleştirilmesi konusunda bir sorun yaşanmadı biçiminde cevap vermiştir. Zaman dilimi ve öğrencilerin etkinliklere katılımı konusunda ortaya çıkan bazı sorunlar ise rehberlik servisi devreye sokularak, kutlama haftalarında zaman dilimlerinde bazı değişiklikler yapılarak çözülmüştür.

Okul Müdürlerinin Deprem Sonrası Okul Ortamında Karşılaştığı Sorunlar

Okul müdürlerinin deprem sonrası okul ortamında karşılaştığı en önemli soruna ilişkin cevaplar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Okul Müdürlerinin Deprem Sonrası Okul Ortamında Karşılaştığı En Önemli Soruna Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Okul Müdürleri Açısından En Önemli Sorun	n	%
Okul ikliminde bozulma	12	46.2
Öğretmenlerde motivasyon kaybı	5	19.2
İkili yönetim	4	15.4
Yeni zaman dilimi uyumsuzluğu	2	7.7
Sınıf konforunun bozulması	2	7.7
Temizlik	1	3.8
Toplam	26	100

Tablo 8’den de anlaşılacağı gibi çalışma grubunda yer alan okul müdürlerince; % 46.2’si deprem sonrası taşınma ile okul ikliminin bozulduğunu ve çeşitli davranış sorunlarının açığa çıktığı belirtilmiş, % 19.2’si öğretmenlerde taşınma sonrası güdülenme kaybı yaşandığı belirtilmiş, % 15.4’ü okul yönetimleri arasında karar verme açısından ikilik yaşandığı açıklanmış, % 7.7’si ikili eğitime geçilmesi ile birlikte zaman diliminin değişiminin hem öğretmen hem de öğrenci açısından zorluklar yarattığı belirtilmiş, yine % 7.7’si sınıf birleşmeleri nedeniyle sınıf konforunun ortadan kalktığını dile getirmiş ve % 3.8’i de okulda temizlik açısından sorunların yaşandığını açıklamıştır.

Okul Yönetiminin Beklenti ve Önerileri

Okul müdürlerinin bakanlık, il ve ilçe milli eğitim müdürlüğünden beklentilerine yönelik olarak verdiği cevaplar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Okul Müdürlerinin Bakanlık, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden Beklentilerine Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Bakanlık, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden Beklentiler	n	%
Yeni okul binamızın yapılması	13	50.0
Deprem iş planının hazırlanması	7	26.9
Personel ve malzeme desteği	6	23.1
Toplam	26	100

Tablo 9’dan görüleceği üzere çalışma grubundaki okul müdürlerinin yarısı yeni okul binalarının bir an önce yapılmasını, %26.9’u okullar için deprem iş planının bakanlık tarafından hazırlanması gerektiğini ve % 23.1’i de deprem gibi afetlerde malzeme ve personel desteğinin yerel eğitim otoritelerince acil olarak karşılanması gerektiğini bildirmiştir.

Velilerden Beklentiler

Okul müdürlerinin velilerden beklentilerine yönelik olarak verdiği cevaplar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10.

Okul Müdürlerinin Velilerden Beklentilerine Yönelik Olarak Verdiği Cevapların Dağılımı

Velilerden beklentiler	N	%
Okul yönetimine güven	20	76.9
Okul yönetimine destek	6	23.1
Toplam	26	100

Tablo 10'da da görüldüğü gibi okul müdürlerinin %76.9'u okul yönetimine her koşulda güven duyulmasını ve %23.1'i de velilerin okul yönetimine deprem gibi doğal afetlerde destek olmasını istemiştir.

Sonuç

Araştırmaya katılan okul müdürlerinin verileri analiz edildiğinde çalışma grubunda yer alan okul müdürlerinin çoğunluğu depremin yarattığı sıkıntılardan etkilendiklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin verileri analiz edildiğinde çalışmaya katılan okul müdürlerinin yarısının çalıştığı okulun deprem sonrası hasar aldığı ve bu hasar nedeniyle tahliye edildiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin karşılaştığı en önemli sorun ikili eğitime geçilmesi, sınıf öğrenci sayısının artması ve devamsızlık olduğu belirlenmiştir. Tahliye kararı alınan okulların öğrenci sayısı ile taşınan okulların öğrenci sayılarının ve sınıf düzeylerinin eşit olamaması nedeniyle sınıf birleştirmeleri yapılmıştır. Deprem sonrası öğrenci üzerinde oluşan tedirginlik ve velilerde Milli Eğitim Bakanlığı ve kamu otoritelerine duyulan güvenin azalması nedeniyle öğrenci devamsızlığında ciddi bir artış gözlenmiştir.

Bunların dışında okul malzemelerinin nakli sırasında çeşitli sıkıntılar yaşadığını belirten müdürler, bu konuda personel desteği alamadıklarını kendi imkanlarını kullanarak okul malzemelerini taşıdıklarını belirtmişlerdir. Misafir ve ev sahibi okulda ortaya çıkan akran zorbalığı ise okul müdürlerinin karşılaştığı bir diğer sorundur. Okul müdürleri okullarının başka bir okula taşınması ile farklı sosyo ekonomik çevreden gelen ve farklı veli profiline sahip öğrencilerin bir araya gelmesi sonucunda akran zorbalığının arttığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca taşınma sonrası öğretmen ve veli uyumuna yönelik sorunlar ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve öğrencilerin okulların taşınması nedeniyle okula ulaşım sorunu yaşadığını belirten okul müdürleri, bu sorunu aşmak için okul servisleri ve velilerle belirli aralıklarla görüşmeler sağlandığını belirtmişlerdir.

Bu sorunların dışında tahliye kararı alınan bir okulda ana sınıfının kapatıldığı, hijyen açısından ve okul hizmetli personelinin çalışma düzenine yönelik bazı sıkıntıların yaşandığı okul müdürlerince açıklanmıştır. Araştırmaya katılan okul müdürlerinin verileri analiz edildiğinde deprem sonrası tahliye edilen ve taşınan okullarda öğretmen, öğrenci ve veli açısından çeşitli sorunların yaşandığı okul müdürleri tarafından belirtilmiştir. Araştırma sonucunda deprem sonrasında derslik, ders araç ve gereçleri konusunda sorunlar yaşandığı belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda sınıf içi malzeme yoğunluğunun artması nedeniyle eğitim öğretim yapmanın zorlaştığı, müdür ve müdür yardımcıları ile rehber öğretmenlerin aynı odayı meslektaşları ile paylaşmak zorunda kaldığı bu nedenle çalışma verimliliğinin düştüğü; kantin, spor salonu ve kütüphane gibi ortak alanlarda öğrenci yoğunluğunun artması nedeniyle de ortak kullanım alanlarının yetersiz kaldığı, gereksinimi karşılamadığı belirtilmiştir. Beden eğitimi hazırlıklarının yapıldığı alanlar ile iş atölyeleri kapatılmak zorunda kalmış, öğretmenler odasında iki okulun birleşmesinden kaynaklanan yoğunluk yaşanmış, hatta bazı okullarda derslik sayısının yetersizliği nedeniyle depo, arşiv odası ve mescitler sınıfa dönüştürülmüştür.

Deprem sonrası tahliye edilen ve taşınan okullarda personel sorunları yaşandığı belirlenmiştir. Taşınma sonrası yaşanan sorunlarla ilgili müdür görüşleri analiz edildiğinde öğretmenlerin çeşitli uyum sorunları yaşadığı belirtilmiştir. Yeni okula alışma, yaşam düzeninin değişimi, ulaşım sorunları bunlardan bazılarıdır. Taşınma sonrası okullarda ders programının değişimi sonucunda öğretmenlerde uyum sorunları gözlenmiştir. Farklı okullarda derse giren öğretmenler derslerine yetişmek konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Ayrıca taşınma sonrası farklı branşlarda öğretmenler sınıf sayılarının azalması sonucu norm fazlası olmuşlardır.

Çalışma grubunda yer alan okul müdürlerinin görüşlerinden deprem sonrası okullarda eğitim öğretim açısından çeşitli sorunların yaşandığı belirlenmiştir. Bu sorunlar; öğrenci ve öğretmenlerde ortaya çıkan psikososyal sorunlar ve sosyo-kültürel etkinlik ve kutlamalara yönelik sorunlar olarak sınıflandırılmıştır.

Okul müdürleri okulların deprem sonrası taşınması ile öğretmen, öğrenci ve velilerde korku ve kaygının arttığını belirtmiştir. Öğretmenlerde gözlenen en önemli davranış tedirginlik ve güdülenme düşüşü iken öğrencilerde de akranlarına karşı argo ifadeler kullanma, yalan söyleme, ders sırasında uyuma gibi davranışlar belirgin bir biçimde artmıştır. Bunun yanında okul müdürleri deprem sonrasında hem tahliye edilen hem de taşınan okulda öğrenim gören öğrencilerde devamsızlık süresinin arttığını belirtmiştir. Devamsızlık süresindeki artışın kaynağının Millî Eğitim Bakanlığının deprem sonrasında öğrenci devamsızlığının, sınıf geçme ve kalma yönetmeliğine göre bu yıla özgü olmak üzere değerlendirmeye alınmayacağı yönündeki açıklamaları olduğu görülmüştür. Okul müdürleri deprem sonrası ortaya çıkan psiko sosyal sorunların giderilmesi adına veli, öğrenci ve öğretmenlere yönelik olarak psiko sosyal destek hizmeti verdiklerini belirtmişlerdir. Okul rehberlik servisleri bu hizmetin verilmesi sırasında okul yönetimi ile hareket etmiştir.

Okul müdürlerinin tamamı sosyal etkinlikler ve kutlamaların gerçekleştirilmesi konusunda bir sorun yaşanmadığını belirtmiştir. Zaman dilimi ve öğrencilerin etkinliklere katılımı konusunda ortaya çıkan bazı sorunlar ise rehberlik servisi devreye sokularak çözülmüş, kutlama haftalarında zaman dilimlerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

Okul müdürleri deprem sonrası okulların taşınması yoluyla karşı karşıya kaldıkları en önemli sorunun okul ikliminin bozulması olduğunu açıklamıştır. Farklı sosyo kültürel yapıya sahip çevreden gelen öğrencilerin bir araya gelmesi bu sorunun en önemli kaynağı olarak görülmüştür. Öte yandan taşınma sonrası ortaya çıkan en önemli sorunlardan bir diğeri öğrencilerde ortaya çıkan davranış bozukluklarıdır. Öğrenci davranışlarında derse uyumsuzluk yönünde gerçekleşen bu durum nedeniyle eğitim öğretimin veriminde düşüş gözlenmiştir. Ayrıca öğretmenler de bu durumdan etkilenerek motivasyon kaybı yaşamıştır. İki farklı okul yönetiminin bir arada oluşu karar vermeyi güçleştirmiş, ikili eğitime geçilmesi öğrencinin değişen zaman dilimi hem öğrencinin hem de öğretmenin okula uyumunu zorlaştıran bir başka etmen olarak ortaya çıkmıştır. Okul müdürleri sınıf birleştirmelerin yapılması ve sınıf başına düşen öğrenci sayısının artışı ile birlikte sınıf konforunun azaldığını, öğretmenin ders esnasında otorite kurmakta zorlandığını açıklamıştır. Okullarda öğrenci sayısının birleşme nedeniyle artışı çeşitli temizlik ve hijyen sorunlarını ortaya çıkarmıştır.

Çalışma grubunda yer alan ve dayanıksız olduğu gerekçesi ile okulları tahliye edilen okul müdürlerinin tamamı eğitim otoritelerinden bir an önce okullarının yeniden yapılmasını ya da depreme dayanıklı hale getirilmesini beklemektedir. Öte yandan deprem öncesinde eğitim kurumları için deprem iş planının hazırlanması, deprem benzeri doğal afetlerde personel, malzeme ve ekipman desteğinin eğitim otoriteleri tarafından acil bir biçimde sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Okul müdürleri deprem sonrasında deprem iş planının olamaması nedeniyle veli ve okul yönetimi olarak taşınma sürecini yönetemediklerini belirtmiştir. Ayrıca okul binalarında afet benzeri acil durumlarda devreye girmesi gereken jeneratör, hidrofor gibi donatıların eksikliğini fark ettiklerini belirtmişlerdir.

Çalışma grubunda yer alan okul müdürleri, velilerin okul yönetimine her koşulda güven duyulması gerektiğini ve deprem gibi doğal afetlerde, müdürlere destek olunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tartışma

Bu araştırmanın bulguları, deprem sonrası okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunların, 1999 Türkiye depremleri ve 2023 Kahramanmaraş depremleri karşılaştırıldığında, belirgin bir paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu bulguların tamamı, deprem gibi afetlerin okul yöneticilerine benzer zorluklar ve eğitim sektörünün bu tür olağanüstü durumlar için hazırlıklı olması gerektiğini göstermektedir. Araştırmanın bulguları, deprem sonrası okullardaki tahliye kararının çoğunlukla binaya yönelik hasar nedeniyle alındığını göstermektedir. Bu bulgu, 1999 depremlerinden sonra gözlenen durumla tutarlıdır (Akbaba-Altun, 2005). Aynı araştırmada, okul binalarının yeterli dayanıklılığa sahip olmadığını ve okul yöneticilerinin okul binalarında ciddi hasarlarla karşılaştığı belirlenmiştir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), 2023 Kahramanmaraş depremlerinden sonra okul binalarının hasar alması nedeniyle okullarda eğitim ve öğretimin engellenerek eğitim otoritelerinden okulların yeniden yapılmasını veya depreme dayanıklı hale getirilmesini beklemeye devam etmekte olduğunu belirtmişlerdir. Bu sorunlar, deprem bölgesi olan Türkiye'de okul altyapısının iyileştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Bu araştırmada okul müdürlerinin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri ikili eğitime geçilmesi ve sınıf öğrenci sayısının artması olarak belirlenmiştir. Tahliye edilen okulların taşınmış olduğu okullarla birleştirilmesi sonucunda sınıf birleştirmeleri yapılmış, bu durum sınıf içi malzeme yoğunluğunu artırarak eğitim-öğretimin verimini düşürmüştür. Sarıgöz ve diğerleri (2025) de aynı bulguya ulaşarak taşınma sonrası sınıf sayısının artışının sınıf konforunun azalmasına, öğretmenin ders esnasında otorite kurmakta zorlanmasına ve eğitim kalitesinin düşmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu sorun, sadece son dönem Türkiye depremlerinde değil, 1999 depremlerinden sonra da gözlenmiş bir problemdir; deprem sonrası okulların çadırlarda eğitime devam etmek zorunda kalmasından dolayı eğitim faaliyetlerinin ciddi şekilde olumsuz etkilendiğini bildirmiştir (Akbaba-Altun, 2005).

Araştırmaya katılan okul müdürleri, deprem sonrası öğrenci devamsızlığında ciddi bir artış gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Bu artışın nedeni, öğrenci ve velilerde oluşan tedirginliğin yanı sıra Millî Eğitim Bakanlığının devamsızlığın değerlendirmeye alınmayacağı yönündeki açıklamasıdır. Sarıgöz ve diğerleri (2025), deprem sonrası öğretmenlerde güdülenme düşüşü ve öğrencilerde motivasyon problemleri tespit etmiştir. Araştırmanın bulguları, deprem gibi afetlerde öğrenci ve öğretmen motivasyonunun önemli bir faktör olduğunu ve okul liderlerinin bu motivasyon sorunlarını çözmek için uyarlanabilir liderlik becerilerine sahip olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bulguları, deprem sonrası okullarda ciddi psiko-sosyal sorunlar ortaya çıktığını göstermektedir. Okul müdürlerinin yaşadığı okullara taşınan öğrenciler arasında akran zorbalığının arttığını belirtmeleri, farklı sosyo-ekonomik yapıya sahip öğrencilerin bir araya gelmesinin okul ikliminde bozulmaya neden olduğunu göstermektedir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), deprem sonrası ortaya çıkan davranış bozukluklarını ve okul ikliminin bozulmasını temel sorunlar olarak tanımlamışlardır. Akbaba-Altun (2005), deprem sonrası okul müdürlerinin çeşitli psikolojik tepkilerle karşılaştığını; korku, anksiyete, panik ve stres yaşadıklarını belirtmiştir. Bu bulgular, depremin sadece fiziksel altyapıya değil, aynı zamanda okul iklimi ve kişilerarası ilişkilere de önemli olumsuz etkiler yaptığını göstermektedir.

Araştırmada okul müdürleri, deprem sonrası taşınma sonrası öğretmenlerde çeşitli uyum sorunları yaşadığını belirtmişlerdir. Farklı okullarda derse giren öğretmenler ulaşım sorunları, ders programının değişimi ve yeni okula alışma konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Sarıgöz ve diğerleri (2025), taşınma sonrası öğretmen devamsızlığının arttığını ve bazı branşlarda öğretmenlerin norm fazlası olduğunu belirtmişlerdir. Akbaba-Altun (2005), 1999 depremlerinden sonra okul müdürlerinin deprem sonrası işlerine devam etmek isteyen öğretmenleri desteklemek amacıyla çeşitli çabalar gösterdiklerini saptamıştır. Afetler sırasında öğretmen desteğinin ve uyarlanabilir liderliğin eğitim sürekliliğini sağlamada kritik rol oynadığı ortaya konmaktadır.

Araştırmada okul müdürleri, okul malzemelerinin nakli sırasında çeşitli sıkıntılar yaşadıklarını ve bu konuda personel desteği alamadıklarını, kendi imkanlarını kullanarak okul malzemelerini taşıdıklarını belirtmişlerdir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), derslik, ders araç-gereçleri konusunda sorunlar yaşandığını ve taşınma sonrası ortak kullanım alanlarının (kantin, spor salonu, kütüphane) yetersiz kaldığını bildirmişlerdir. İletişim altyapısının önemini vurgulayan çalışmalar, İnternet erişim sorunlarının eğitim sürekliliğini engellediğini belirtmiştir. Akbaba-Altun (2005), deprem sonrası iletişim teknolojisinin yetersiz olması nedeniyle okul müdürlerinin işlerine devam etmede zorlandığını saptamıştır.

Çalışmanın bulguları, okul müdürlerinin deprem gibi afetlerde etkili bir şekilde kriz yönetimi yapabilmeleri için yetersiz hazırlık ve eğitim aldıklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan okul müdürleri deprem iş planının olmaması nedeniyle taşınma sürecini etkili bir şekilde yönetemediğini belirtmiştir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), okul müdürlerinin deprem sonrası okullardaki sorunlarla başa çıkabilmek için kriz yönetimi ve acil durum müdahaleleri konusunda eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Akbaba-Altun'un (2005) araştırmasında, okul müdürlerinin deprem öncesinde afet hazırlığı konusunda sahip oldukları olumsuz yöneliş (inkâr) nedeniyle gerekli hazırlıklar yapamadıklarını rapor etmiştir. Afet döneminde etkili karar alma ve ekip yönetimi konusunda uyarlanabilir liderliğin kritik olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırmanın bulgularına göre, okul müdürleri deprem sonrası ortaya çıkan psiko-sosyal sorunların giderilmesi amacıyla veli, öğrenci ve öğretmenlere yönelik psiko-sosyal destek hizmeti verdiklerini belirtmiştir. Sarıgöz, vd. (2025), deprem travması sonrası psiko-sosyal destek merkezi kurulmasının, rehber öğretmenlerin devreye sokulmasının ve aile iş birliğinin önemine vurgu yapmışlardır. Akbaba-Altun'un (2005) araştırmasında, deprem sonrası okul müdürlerinin okullarına psikolog davet ederek destek almaya çalıştıkları belirlenmiştir. Toplum katılımı ve psikolojik desteğin eğitim sürekliliğinde ve kurumsal dayanıklılığın artırılmasında önemli rol oynadığı gösterilmiştir.

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken bulgu, Millî Eğitim Bakanlığının deprem sonrası devamsızlığın değerlendirmeye alınmayacağı yönündeki açıklamasının, öğrenci devamsızlığında ciddi artışa neden olduğu yönündedir. Bu durum, afet dönemlerinde yasal düzenlemelerin ne şekilde tasarlanacağı konusunda ortaya çıkan politika boşluğunu göstermektedir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), okul binalarında afet benzeri acil durumlarda devreye girmesi gereken jeneratör, hidrofor gibi donatıların eksikliğini vurgulamışlardır. Akbaba-Altun (2005) ile Sarıgöz ve diğerleri (2025), deprem iş planlarının hazırlanması ve okul binalarının depreme dayanıklı duruma getirilmesi amacıyla yasal ve yönetsel önlemlerin alınmasının gerektiğini belirtmişlerdir.

İlginç bir şekilde, araştırmanın bulguları ve karşılaştırma yapılan diğer çalışmalar, depremler sonrası bazı pozitif geliştirmelerin de kaydedildiğini göstermektedir. Akbaba-Altun (2005), okul müdürlerinin uzun dönemde depremin okul ve toplumun iyileştirilmesi açısından olumlu bir deneyim olarak görüldüğünü belirtmiştir. Okul müdürleri deprem sonrası yıkılan okul binalarının yerine depreme dayanıklı, modern ve çağdaş binalar inşa edilebileceğine dair olumlu beklentiler içindedir. Sarıgöz ve diğerleri (2025), okul müdürlerinin sosyal etkinlikler ve kutlamalar konusunda sorun yaşanmadığını belirtmiş; rehberlik servisi desteği ile bu tür etkinliklerin başarıyla gerçekleştirildiğini rapor etmişlerdir.

İki araştırmanın birlikte değerlendirilmesi, okul yönetim sistemlerinin deprem gibi afetlere karşı kurumsallaştırılmış bir dayanıklılık yapısına ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Akbaba-Altun (2005), her okulun deprem için bir eylem planı geliştirmesi gerektiğini ve okulların eğitim tahtası ile yakından iletişim halinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Sarıgöz ve diğerleri (2025), deprem benzeri doğal afetlerde personel, malzeme ve ekipman desteğinin eğitim otoriteleri tarafından acil bir biçimde sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Deprem gibi afet dönemlerinde eğitim sürekliliğini sağlamada ve kurumsal dayanıklılığı arttırmada uyarlanabilir liderlik, toplum katılımı ve dijital kaynakların kullanımının kritik olduğu gösterilmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, 1999 depremlerinden 2023 Kahramanmaraş depremlerine uzanan süreçte, deprem sonrası okul yöneticilerinin karşılaştıkları temel sorunların benzer nitelik taşıdığını; ancak okul sistemlerinin bu sorunlara karşı hazırlığının hâlâ yetersiz olduğunu göstermektedir. Deprem sonrası ikili eğitim, sınıf yoğunluğu, devamsızlık, psiko-sosyal sorunlar, personel uyum zorlukları ve altyapı eksiklikleri, bu araştırma ve önceki araştırmalarda tutarlı bir şekilde rapor edilmiş temel sorunlardır. Deprem bölgesi olan ve sık sık depremlerle karşılaşan Türkiye'de, okul yöneticilerinin kriz yönetimi kapasitesinin artırılması, okul binalarının iyileştirilmesi, deprem iş planlarının geliştirilmesi ve eğitim otoritelerince gerekli altyapı ve personel desteğinin sağlanması, afet dönemlerindeki eğitim sürekliliğini ve okul ikliminin iyileştirilmesini sağlamada kritik önem taşımaktadır.

Öneriler

Bu araştırmanın ulaşılan sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Deprem gibi doğal afetlerin ortaya çıkaracağı korku, kaygı ve tedirginlik gibi etkilerin ortadan kaldırılması adına afet durumlarında tüm topluma yönelik psikososyal destek çalışmaları yürütülebilir. Doğal afet sonrasında ortaya çıkacak bireysel etkilerin önlenmesi için yürütülecek çalışmalar, okulların düzenli çalışmalarına dahil edilebilir. Eğitim alanında bu çalışmalar önleyici rehberlik çalışmaları kapsamında yürütülebilir.

Deprem benzeri doğal afetlerde tüm öğretmen, öğrenci ve velilere kolay ulaşımı sağlayacak verilerin depolandığı dijital uygulamalar geliştirilebilir. Deprem ya da benzeri doğal afetlerde kurum yöneticilerinin hasar tespitini yapacak kişi ya da kişilere acil ve kolay erişimi için planlama yapılabilir. Okul yönetiminin hasar tespit ve okul tahliyesi konularında karar alma süreçlerine etkin katılımı sağlanabilir. İl ya da ilçe bazında okulların tahliye edilmesi, dönüştürülmesi, güçlendirilmesi ya da hasarlarının tespiti çalışmalarını gerçekleştirmek için kurulan komisyonlara okul müdürlerinin aktif katılımı sağlanabilir.

Deprem gibi doğal afetlerin eğitim alanında ortaya çıkaracağı sonuçlar için milli eğitim otoritelerince planlamalar yapılabilir. Bu çalışmalar okulların stratejik planlama hedefleri arasına yerleştirilebilir. Okulların deprem nedeniyle tahliye edilebilme risklerine yönelik analiz çalışmaları yapılabilir. Deprem sonrası öğrenci üzerinde oluşan tedirginlik ve velilerde milli eğitim otoritelerine duyulan güvenin azalması konusu önleyici rehberlik çalışmalarına dahil edilebilir. Okulların taşınması nedeniyle bir davranış sorunu olarak gözlenen ekran zorbalığına yönelik seminer ve konferans çalışmaları yürütülebilir. Bu çalışmalara veli, öğrenci ve öğretmenler dahil edilebilir.

Deprem benzeri doğal afetlerin olma riskleri göz önüne alınarak okul binalarında daha fazla öğrencinin eğitim görme imkânının olabileceği dönüştürülebilir alanların sayısı artırılabilir. Bu konuda okul inşaat plan ve uygulamaları gözden geçirilebilir. Deprem sonrası öğretmen ve öğrencilerde yaşanacak güdülenme düşüşü, tedirginlik, korku ve kaygı nedeniyle oluşabilecek kayıpları azaltabilmek adına deprem öncesinde hem öğretmen hem de öğrencilerin afet dayanıklılığını arttırmaya yönelik eğitimler verilebilir. Bu eğitimler okulun gerçekleştirdiği düzenli eğitim çalışmalarına dahil edilebilir. Okul web siteleri ile sosyal medya hesaplarında okul ortak kullanım alanlarında bilgilendirici afişlere yer verilebilir. Afetler sonrası okul değişimi yapılan öğrencilerin gittikleri okulda okul iklimini bozacak etkilere neden olmaması için risk analizleri yapılabilir. Okul rehberlik servisleri taşınma kararı alınan öğrencilerin sosyo ekonomik özelliklerini belirlemek amacıyla anket çalışmaları yürütülebilir.

Her okul ve bölgesi için deprem iş planı oluşturulabilir. Okullarda acil durumlarda gereksinim duyulan jeneratör, hidrofor ve benzeri donanımlarla ilgili eksikler giderilebilir. Velilerin her koşulda bir kamu kurumu olarak okullara ve okul yönetimlerine güvenlerini arttırıcı konferans, seminer çalışmaları düzenlenebilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, S. (2007). *İlköğretim okul müdürlerinin deprem ile ilgili kriz yönetimine ilişkin yeterlilikleri* (Tez No: 219277). [Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi].
- Akbaba-Altun, S. (2005). Turkish school principals' earthquake experiences and reactions. *International Journal of Educational Management*, 19(4), 307–317. <https://doi.org/10.1108/09513540510599635>
- Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma* (17. Baskı) Pegem Akademi.
- Baltacı, A., & Balcı, A. (2017). Complexity leadership: A theoretical perspective. *International Journal of Educational Leadership and Management*, 5(1), 30–59. <https://doi.org/10.17583/ijelm.2017.2435>
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. (2. Baskı). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. Baskı S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.
- Dirim, İ. (2011). *Birinci deprem bölgesi yatılı ilköğretim okul müdürlerinin acil durum yönetimi yeterliliklerinin saptanması* (Tez No: 326015). [Yüksek lisans Tezi/Muğla Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Gülkan, P., & Utkutuğ, D. (2003). Okul binalarında deprem güvenliği için minimum dizayn kriterleri. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 425(3), 13-22. 14 Ocak 2026 <https://izmir.imo.org.tr/Eklenti/1416.okul-binalarinin-deprem-guvenligi-icin-minimum-dizayn-kriterleripdf.pdf?0> 14 Ocak 2026 Erişim Tarihi.
- Karakuş, U. (2013). Depremi yaşamış ve yaşamamış öğrencilerin deprem algılarının, metafor analizi ile incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(29), 97–116. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.31309>
- Karakütük, K. (2021). *Eğitim planlaması*. Pegem Yayıncılık.
- Kasapoğlu, A., & Ecevit, M. (2001). *Depremin sosyolojik araştırması*. Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Kuş, E. (2006). *Bilgisayar destekli nitel veri analizi* (Tez No: 186934). [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi].
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. SAGE.
- Öztürk, M. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının deprem deneyimleri üzerine bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 308–319. <https://izlik.org/JA27TX55AE>
- Sarıgöz, O., Yıldırım, B., & Bingöl, G. (2025). Challenges faced by school administrators in primary schools after disasters. *Problems of Education in the 21st Century*, 83(1), 101–123. <https://doi.org/10.33225/pec/25.83.101>
- Taş, N. (2003). Yerleşim alanlarında olası deprem zararlarının azaltılması. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 8(1), 225–231. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/202888>
- Turan, M. (2021). Afetlerde eğitim kurumları güvenliği kapsamında öğretmen yöneticilerin rol ve sorumlulukları ile ilgili çıkarımlar. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 1270–1282. <https://izlik.org/JA47GB39KD>
- Yalçınkaya, M. (2002). Açık sistem teorisi ve okula uygulanması. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1279–1291. <https://izlik.org/JA73CD87SN>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Introduction

Studies show that individuals who experience natural disasters cannot overcome the effects of the disaster in the subsequent years and experience various psychological problems (Karakuş, 2013). School administrators should prepare schools for the possibility of an earthquake. An earthquake plan should be made; priority subjects and areas should be determined. Disasters affect educational status and educational planning, so it is important not to build settlements and schools in risky places and to build structures that are resistant to damage (Karakütük, 2021).

As a result of earthquakes occurring during education, many lives have been lost worldwide and in our country. According to official figures, more than 50 thousand people lost their lives and hundreds of teachers and educational staff lost their lives in the earthquake that occurred in Kahramanmaraş and Hatay on 6 February 2023 and affected 11 provinces. School administrators and teachers are responsible for the delivery of education in schools. School administrators are also responsible for the planned implementation of the decisions taken for the relocation of schools in disasters such as earthquakes and the solution of problems that may arise for students, parents and teachers after the relocation. In this context, the aim of this study is to determine the opinions of school administrators working in schools that were evacuated due to earthquake-damaged school buildings in Kayseri after the Kahramanmaraş Earthquake about the problems they encountered and the solutions they suggested for teachers, students, parents and educational environments in the new school they moved to.

Method

This research was carried out using the semi-structured interview technique, a qualitative research method. The study group for this research was selected using maximum variation sampling, one of the purposeful sampling methods. In-depth interviews were conducted with 26 school principals in 13 different schools in Kayseri, where the study was conducted. The questions in the interview form were created by reviewing the literature and presented to the advisor of the study, Prof. Dr. Kasım Karakütük. Expert opinions were sought to evaluate the content, scope, consistency and understandability, and the questions were sent to 4 field experts and they were asked to provide their opinions.

In this study, interviews with school principals were recorded with audio or video recorders. The participants' statements during the interview process were converted into subheadings and analyzed with descriptive and content analysis methods. The data obtained from the interviews were divided into categories.

Findings

Most school principals stated that they were negatively affected by the problems caused by the earthquake. It was found that half of the principals worked in schools that were damaged and subsequently evacuated. The main problems they reported were the transition to double-shift education, increased class sizes, and higher student absenteeism. Because the number and grade levels of students in the evacuated schools did not match those of the host schools, classes had to be combined. Student absenteeism increased significantly due to students' post-earthquake anxiety and a decline in parents' trust in educational authorities.

Principals also reported difficulties during the transfer of school materials, noting that they received no personnel support and had to rely on their own means. Another major issue was peer bullying incidents between students in host and guest schools, which increased as students from different socio-economic and family backgrounds came together. In addition, problems emerged in teacher and parent adaptation after the relocation. To address transportation problems experienced by teachers and students, principals held meetings with school bus services and parents.

Other problems included the closure of a kindergarten class in one evacuated school, hygiene-related issues, and disruptions in staff working arrangements. The findings showed that evacuated and relocated schools faced various problems involving teachers, students, and parents, as well as shortages in classrooms, teaching materials, and equipment.

The research also found that overcrowding made it difficult to provide education effectively. Principals, vice principals, and guidance counselors often had to share rooms, reducing work efficiency. Common areas such as canteens, gyms, and libraries became overcrowded and insufficient. In some schools, storage rooms, archives, and prayer rooms were converted into classrooms due to lack of space. A shortage of personnel was also reported. Teachers experienced

adaptation problems related to adjusting to the new school, changes in living conditions, and transportation. Teachers working in more than one school had difficulty keeping up with lessons, and some branch teachers became redundant because of the reduced number of classes.

According to principals, post-earthquake educational problems included psychosocial difficulties among students and teachers and some issues related to socio-cultural activities and celebrations. To reduce psychosocial problems, principals provided support services to students, parents, and teachers in cooperation with school guidance services. All principals stated that social activities and celebrations were generally organized successfully; problems related to scheduling and student participation were addressed through guidance services and adjustments to time periods.

Principals emphasized that the most important problem caused by school relocation was the deterioration of school climate. Bringing together students from different socio-cultural backgrounds was seen as the main source of this problem. As student behaviors became less compatible with classroom rules, educational efficiency declined. The presence of two separate school administrations in the same building also made decision-making difficult. In addition, the transition to double-shift schooling, class combinations, and larger class sizes reduced classroom comfort and made it harder for teachers to maintain authority. The increased number of students also created cleaning and hygiene problems.

All principals whose schools were evacuated because they were found unsafe expected education authorities to rebuild their schools or strengthen them against earthquakes as soon as possible. They also stated that educational institutions should have an earthquake action plan prepared in advance and that authorities should provide urgent personnel, material, and equipment support after disasters. Principals said they could not manage the relocation process effectively because no such plan existed. They also noticed that important emergency equipment, such as generators and hydrophores, was missing in school buildings. Finally, they emphasized that parents should trust school administrations and provide support during natural disasters such as earthquakes.

Conclusion

Psychosocial support activities can be carried out for the whole society in disaster situations in order to eliminate the effects such as fear, anxiety and distress that will arise from natural disasters such as earthquakes. Activities to be carried out to prevent individual effects that will arise after a natural disaster can be included in the regular work of schools. In the field of education, these studies can be carried out within the scope of preventive counseling services. The anxiety that emerged among students after the earthquake and the decrease in trust that parents have in national education authorities can be included in preventive guidance studies. Seminars and conferences can be conducted regarding peer bullying, which is observed as a behavioral problem due to the relocation of schools. Parents, students and teachers can be included in these studies.

Considering the risks of earthquake-related natural disasters, the number of transformable areas in school buildings where more students can receive education can be increased. In order to reduce the losses that may occur due to the decrease in motivation, anxiety and fear that teachers and students will experience after an earthquake, training can be provided to increase the disaster resilience of both teachers and students before an earthquake. Informative posters can be placed in common areas of schools, and information can also be shared on school websites and social media accounts. Risk analyses can be conducted to ensure that students who change schools after disasters do not negatively affect the school climate in the schools they go to. School guidance services can conduct surveys to determine the socio-economic characteristics of students who have been relocated.